

КООРДИНАЦІЯ — ЗАВДАННЯ НОМЕР ОДИН

Коментар голови новоствореної

Ради — президента НАН України

академіка Б. Є. ПАТОНА

Прийнята урядом постанова зніційована Національною академією наук України. З такою пропозицією ми звернулися до владних структур ще понад два роки тому. При цьому виходили з того, що у прийнятому в грудні 1998 року Законі «Про наукову і науково-технічну діяльність» констатується, що НАНУ як вища наукова установа України організує і здійснює фундаментальні і прикладні дослідження з найважливіших проблем природничих, технічних і гуманітарних наук та координує фундаментальні дослідження у наукових організаціях. Для виконання цього завдання при НАНУ і створюється Міжвідомча рада з координації фундаментальних досліджень в Україні.

Треба віддати належне апарату Кабінету Міністрів. Доручення щодо підготовки проектів документів про створення Міжвідомчої ради ми одержали через кілька днів після підписання Президентом згаданого Закону. Незабаром вони були розроблені, погоджені з усіма зацікавленими міністерствами, у тому числі Мінюстом, державними академіями наук, провідними університетами та іншими організаціями, і разом з проектом відповідної постанови Кабміну передані до уряду. Проте ці документи фактично не розглядалися протягом 8 місяців. У зв'язку з цим Рада президентів академій наук України порушила клопотання перед Кабміном про прискорення розгляду надісланого до нього пакета документів.

Допоміг зрушити справу з місця Указ Президента України від 10 березня 2000 р. «Про додаткові заходи щодо державної підтримки Національної академії наук». Кабміну доручалося у двомісячний строк затвердити Положення про Міжвідомчу раду з координації фундаментальних досліджень та її склад, передбачивши, що вона виконуватиме водночас функції наглядової ради Державного фонду фундаментальних досліджень. На виконання цього указу ми внесли необхідні корективи до підготовлених раніше проектів. Зрозуміло, довелося знову займатися їх погодженням в установленому порядку. А це, звісно, справа дуже копітка. Однак нарешті все зроблено, і ми маємо сьогодні дуже важливу постанову та Положення про Міжвідомчу раду. В ньому стисло сформульовані її мета і основні завдання. Гадаю, на них варто спинитися трохи докладніше.

Координація фундаментальних досліджень завжди була і залишається державним завданням номер один. Без чіткої координації зусиль різних наукових установ та організацій, органів виконавчої влади у цій винятково важливій сфері діяльності годі й думати про належний рівень вітчизняної науки, посилення її впливу на розвиток економіки та культури країни.

Особливого значення така діяльність набуває нині, коли внаслідок відомих причин держава не має можливості фінансувати фундаментальні дослідження у таких обсягах, як це роблять розвинені країни. А це, без перебільшення, становить серйозну загрозу національній безпеці нашої держави. Новітня історія переконливо засвідчує: жодна країна не може претендувати на гідне місце у міжнародній спільноті, якщо не має власної науки, здатної завоювати передові позиції у світі з ряду провідних напрямів.

За таких обставин існує лише один вихід: шляхом координації з урахуванням найраціональнішого використання наявного наукового потенціалу (а він в Україні ще досить високий), обмежених фінансових і матеріально-технічних ресурсів зосередити зусилля на найважливіших пріоритетних напрямках наукового пошуку.

Зрозуміло, тут потрібен виважений творчий підхід, якнайповніша мобілізація всіх наших внутрішніх ресурсів і резервів разом з посиленням взаємовигідного міжнародного співробітництва. Певний позитивний досвід такої роботи у нас є. Зокрема, виправдали себе договори про співпрацю НАН України з міністерствами та відомствами, окремими великими підприємствами, науковими фондами, а також комерційними структурами. Плідну координаційну діяльність у регіонах здійснюють спільні наукові центри НАНУ і Міністерства освіти і науки. В цілому успішно розгортають свою роботу перші технопарки. Міцніють міжнародні наукові зв'язки Національної академії, всіх інших державних академій, провідних українських університетів та інших вузів. Корисну роботу з організації й координації фундаментальних досліджень виконує Міжнародна асоціація академій наук. Українські наукові установи активно використовують гранти численних міжнародних організацій і фондів тощо.

Координація як фундаментальних, так і прикладних наукових досліджень для НАН України — справа не нова. Вона є її статутним обов'язком. Сьогодні головне — використати набутий упродовж кількох десятиліть досвід діяльності у нових умовах.

Координацією наукових досліджень безпосередньо займаються проблемні наукові ради. Їх в Академії близько сімдесяти. Чимало їх також в інших державних академіях. Існують і міжвідомчі проблемні ради. До них входять відомі спеціалісти з академічних і галузевих науково-дослідних установ, вузів. Вони залучатимуться до роботи новоствореної Міжвідомчої координаційної ради.

Гадаю, спираючись на глибокий об'єктивний аналіз стану нашої науки, її потенційних можливостей, здобутків і вад, нагальних проблем, Міжвідомча рада зможе запропонувати аргументовані й реально здійсненні рекомендації щодо розвитку фундаментальних наукових досліджень, підвищення їх ефективності і практичного використання одержаних результатів, у тому числі залучення до науки талановитої молоді, модернізації матеріально-технічної бази дослідних установ, інтеграції науки та освіти тощо. Важливо, щоб це були рекомендації, які дістануть підтримку широкої наукової громадськості, і щоб вони стали основою для прийняття відповідних рішень на державному рівні.

Докладніше про це говорити передчасно. Але можу запевнити всіх, хто вболіває за вітчизняну науку, передусім широкий науковий загал, що Міжвідомча координаційна рада працюватиме у відкритому режимі, систематично інформуватиме громадськість про свою роботу.